

Zřizování jednotky sboru dobrovolných hasičů obce

Vyšlo v čísle 7/2005

Obec zřizuje podle § 29 odst. 1 písm. a) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, v samostatné působnosti jednotku sboru dobrovolných hasičů obce, která provádí hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech a plní ve svém územním obvodu další úkoly podle zvláštního právního předpisu, a podle § 68 odst. 1 citovaného zákona jednotku sboru dobrovolných hasičů obce spravuje.

Velitele jednotky sboru dobrovolných hasičů obce jmenuje a odvolává, po vyjádření hasičského záchranného sboru kraje k jeho způsobilosti vykonávat velitele, starosta obce. Přihlíží přitom k návrhu občanského sdružení působícího na úseku požární ochrany. Rovněž musí vzít v úvahu případnou neslučitelnost funkce velitele jednotky s funkcí člena zastupitelstva obce. Podle § 5 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je totiž funkce člena zastupitelstva neslučitelná nejen s funkcí statutárního orgánu příspěvkové organizace obce, nebo osoby oprávněné jednat za organizační složku obce, ale také se zaměstnancem obce, kterého jmenuje starosta.

Činnost v jednotce sboru dobrovolných hasičů obce při hašení požáru, provádění záchranných prací při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech se považuje za výkon občanské povinnosti. Činnost při nařízeném cvičení nebo nařízené odborné přípravě je jiným úkonem v obecném zájmu ve smyslu zákoníku práce. Ke zvýšení akceschopnosti a zkvalitnění činnosti jednotky sboru dobrovolných hasičů obce se mohou do této jednotky zařadit i osoby vykonávající tuto službu jako svoje zaměstnání. O tomto opatření rozhodne obec po projednání s hasičským záchranným sborem kraje. Členům jednotky sboru dobrovolných hasičů obce za hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech poskytuje obec odměnu.

Pokud obec nezřídí jednotku sboru dobrovolných hasičů obce, jsou povinny sdružit prostředky na společnou jednotku s hasičským záchranným sborem kraje nebo obcí, jejichž jednotky požární ochrany jsou předurčeny požárním poplachovým plánem kraje k prvnímu zásahu pro uvedenou obec. Prostředky vynakládané obcí na tuto společnou jednotku požární ochrany musí být minimálně ve výši potřebné k zajištění akceschopnosti jednoho požárního družstva o sníženém stavu.

Výše citovaná ani jiná ustanovení zákona o požární ochraně nestanovují, jakou mají mít jednotky sboru dobrovolných hasičů obce právní formu. Toliko § 3 odst. 2 vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, stanovuje, že obec zřizuje jednotku sboru dobrovolných hasičů obce zřizovací listinou, která může být nahrazena smlouvou o zřízení společné jednotky podle § 69a zákona o požární ochraně. Podle § 69a odst. 1 zákona o požární ochraně mohou obce na základě smlouvy o sdružení uzavřené podle zvláštního zákona s právními osobami a podnikajícími fyzickými osobami nebo s hasičským záchranným sborem kraje sdružovat prostředky a zřídit společnou jednotku požární ochrany, avšak dvě nebo více obcí může zřídit společnou jednotku požární ochrany jen vytvořením svazku obcí. Zřizování společných jednotek požární ochrany schvaluje hasičský záchranný sbor kraje. Pokud je však jedním z účastníků hasičský záchranný sbor kraje, schvaluje zřizování společné jednotky požární ochrany Ministerstvo vnitra.

Právní formu jednotky sboru dobrovolných hasičů výslovně neřeší ani zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. Lze však vycházet z jeho ustanovení § 35a odst. 1, podle kterého může obec pro výkon samostatné působnosti zakládat a zřizovat právní osoby a organizační složky obce, pokud zákon nestanoví jinak (Ustanovení § 35a odst. 1 je de facto původním ustanovením § 9 odst. 1 - ke změně došlo pouze z důvodu lepší systematiky zákona o

obcích.). Podle § 23 odst. 1 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, může obec ve své pravomoci k plnění svých úkolů zřizovat vlastní organizační složky jako svá zařízení bez právní subjektivity, příspěvkové organizace jako právnické osoby, které zpravidla ve své činnosti nevytvářejí zisk, zakládat obchodní společnosti (akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným), jakož i obecně prospěšné společnosti a školské právnické osoby.

S ohledem na úkoly, které plní jednotka sboru dobrovolných hasičů obce, a s ohledem na ustanovení § 3 odst. 2 vyhlášky č. 247/2001 Sb., v němž se hovoří o "zřizovací listině", přichází v úvahu zřízení jednotky sboru dobrovolných hasičů obce buď ve formě organizační složky obce, anebo příspěvkové organizace. Obě tyto formy de iure vyžadují, aby jejich zřizovatel vydal o jejich vzniku zřizovací listinu.

Podle § 24 odst. 1 zákona č. 250/2000 Sb. volí územní samosprávný celek formu organizační složky pro takové činnosti, které nevyžadují velký počet zaměstnanců, nepotřebují složité a rozsáhlé strojní nebo jiné technické vybavení, nejsou vnitřně odvětvově či jinak organizačně členěné a nevstupují do složitých ekonomických nebo právních vztahů. Pracovníci organizační složky obce jsou podle § 24 odst. 2 zákona č. 250/2000 Sb. zaměstnanci zřizovatele (tedy obce), pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, a podle odst. 3 tohoto ustanovení jmenuje zřizovatel vedoucího organizační složky a určuje jeho práva a povinnosti. Organizační složka obce hospodaří jménem svého zřizovatele a není účetní jednotkou. Rozpočet organizační části obce je součástí jejího zřizovatele.

Příspěvkové organizace zřizuje územní samosprávný celek podle § 27 odst. 1 zákona č. 250/2000 Sb. pro takové činnosti ve své působnosti, které jsou zpravidla neziskové a jejichž rozsah, struktura a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu. Příspěvková organizace se na návrh zřizovatele zapisuje do obchodního rejstříku. Hospodaří s peněžními prostředky získanými vlastní činností a s peněžními prostředky přijatými z rozpočtu svého zřizovatele. Dále hospodaří s prostředky svých fondů (rezervní fond, investiční fond, fond odměn, fond kulturních a sociálních potřeb), s peněžními dary od fyzických a právnických osob, včetně peněžních prostředků poskytnutých z Národního fondu a ze zahraničí.

Z hlediska obsahu a účelu obou výše citovaných ustanovení zákona č. 250/2000 Sb. není zřejmě ani jedna z nabízených forem pro účely zřízení jednotky dobrovolných hasičů obce příliš vhodná. Je však evidentní, že by tato jednotka nějakou definovanou právní formu mít měla, aby zejména zapadala do struktury správy obce. Vhodnější se nicméně zdá být forma organizační složky obce jako zařízení obce bez právní subjektivity. Také v praxi je jednotka sboru dobrovolných hasičů obce převážně zřizována jako organizační složka obce bez právní subjektivity podle § 23 zákona 250/2000 Sb., zejména z ekonomických důvodů. Příspěvková organizace je právnickou osobou s vlastní právní subjektivitou samostatně vystupující v právních vztazích, která je vhodná pro případy hospodářské činnosti obce, nikoliv však pro výkon činností, které mají ze strany obce charakter bezprostředních zásahů (hašení požárů, záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech) a kdy je vhodnější zachovat bezprostřední vazbu těchto činností na obec (organizační složka nejedná vlastním jménem, ale jménem obce).

pplk. JUDr. Jindřich Rajman, MV-generální ředitelství HZS ČR